

Inleiding:

De gemeente Valkenburg heeft met het 'Centrumplan voor Valkenburg' een nieuwe verkeersstructuur vastgesteld waarmee het centrum van Valkenburg gedeeltelijk autovrij en gedeeltelijk autoluw wordt ingericht. Het Centrumplan geeft duiding aan de wijze waarop dit gerealiseerd kan worden. Onderdeel daarvan is een herziening van de fietsstructuur. In hoofdstukken 4.06 en 6.06 wordt gesteld dat de huidige voorzieningen voor het fietsverkeer slecht zijn, de wegen te smal, er zijn geen of nauwelijks vrijliggende voorzieningen zoals bijvoorbeeld fietspaden. Door de uitbreiding van het autovrije gebied doet zich de kans voor om het fietsverkeer via een aantrekkelijke route naar en door het centrum te leiden. In hoofdstuk 6.06 wordt naast voorstellen voor de nieuwe fietsroutes ook de wens uitgesproken nieuwe fietsparkeervoorzieningen op te nemen in de nieuwe ontwerpen van de openbare ruimten.

MH-advies is gevraagd een quick-scan en voorstellen te doen waarmee richting gegeven kan worden aan de uitwerking van de in het Centrumplan geformuleerde voorstellen.

Quick-scan, werkwijze:

Om een goede indruk te krijgen van de huidige situatie, de voorstellen en de mogelijkheden tot realisatie zijn een aantal gesprekken gevoerd met de projectleider van het Centrumplan, de heer van Eijdsen, en zijn collega's die verantwoordelijk zijn voor het beleid/uitvoering ten aanzien van fietsroutes, Sociale Zaken (reïntegratie en arbeidsbemiddeling) en Toezicht. Ook is een gesprek gevoerd met een ondernemer fietsverhuur om te zien of het particulier initiatief een rol kan spelen. Daarnaast is er op verschillende dagen een uitgebreide schouw gedaan in het autovrij gebied.

De Fiets Verleidt:

MH-advies hanteert in haar werkwijze een aantal ideeën en uitgangspunten die afhankelijk van de plaatselijke situatie en mogelijkheden in Valkenburg verwoord zullen worden in het advies.

- Goede fietsvoorzieningen ondersteunen het beleid van een autoluwe en/of autovrije binenstad. De bezoeker van de binnenstad moet worden verleid om de auto te laten staan en op de fiets te komen. Dat kan door de realisatie van:
- Veilige en snelle fietsroutes, liefst met (vrijliggende) roodgekleurde fietspaden en (dynamische) verkeerslichten. De wachttijden zijn kort, er zijn wachttijdvoorspellers en het licht springt automatisch op groen als de fietser het licht nadert en er geen aanbod van auto's is.
- Kwalitatief goede en veilige fietsparkeervoorzieningen met de kwaliteitseisen van 'Fietsparkeur'. De Stichting FietsParkeur verleent fabrikanten dit keurmerk.
- Goede bereikbaarheid van- en voldoende parkeervoorzieningen dichtbij publiekstreckende instellingen. Denk aan winkelgebieden, publieksinstanties en horecagebieden. Het gevoel 'van deur tot deur' te kunnen komen is essentieel voor de fietser. In veel gevallen zullen de boodschappen ook sneller op de fiets gedaan zijn, dan met de auto.
- Goede fietsparkeervoorzieningen stellen de gemeente in staat regulerend op te treden en orde te scheppen in het straatbeeld. Zijn er onvoldoende goede fietsparkeervoorzieningen dan worden fietsen overal neergezet. Dat geeft een chaotisch beeld en is ontsierend voor het historisch karakter. Door voldoende veilige fietsparkeervoorzieningen aan te bieden is de gemeente in staat het parkeergedrag in goede banen te leiden. Mooie gebouwen hoeven niet ontsiert te worden door lukraak geparkeerde fietsen tegen de gevel als er een paar meter verderop een (bewaakte) fietsenstalling is of goede klemmen staan met aanbindmogelijkheden waar de fietser graag gebruik van maakt.
- Fietsrekken passen niet altijd goed in het straatbeeld, zeker niet in een historische bebouwing. Er moet daarom gezocht worden naar een oplossing die niet stoort in het straatbeeld, maar toch goede functies biedt als het om veiligheid en orde. Vriendelijker is dat toezichthouders de mensen aanspreken en hen vragen hun fiets voortaan in de daarvoor bestemde rekken/vakken te zetten.

De fietsparkeerder in Valkenburg moet onderscheiden worden in drie categorieën:

- **De Valkenburger** voor de (dagelijkse) boodschappen. Voor de dagelijkse boodschappen wil de fietser een goede parkeerplek bij de in/uitgang van de winkel. Bij in/uitgang van zaken als de HEMA en AH zijn goede parkeervoorzieningen een must. Ontbreken die, dan zal de fiets toch zo dicht mogelijk bij de ingang geparkeerd gaan worden, op de eigen standaard of tegen de winkelpui of bomen. Iedereen zoekt een plekje, er ontstaat een chaotisch beeld, soms ook gevaarlijk omdat de fietsen op doorgaande (wandel)routen geplaatst worden die vrij gehouden moeten worden voor b.v. brandweer, enz. Als er voldoende goede parkeervoorzieningen aanwezig zijn wordt de fietser verleid de fiets ook daar te parkeren. Voorwaarde is wel dat de fiets dichtbij de winkel geparkeerd kan worden en de voorziening voldoende toegankelijk is. Niemand heeft immers zin om met een volle boodschappentas te sjouwen. De fiets is bij uitstek een prima vervoermiddel om boodschappen op te doen. Kenmerk van deze fietsparkeerder is ook dat hij/zij meestal meerdere winkels bezoekt en de fiets steeds weer bij de volgende winkel wil parkeren.
- **De toerist/bezoeker, ook bewoners van de regio Valkenburg** die op zoek zijn naar leuke winkeltjes en horeca en wat langer in de binnenstad willen blijven. Valkenburg is een mooie historische stad met veel winkels en horeca. De vele bezoekers parkeren hun fiets voor langere tijd, ze gaan immers wat rondkijken en mogelijk wat eten of drinken. Deze groep fietsers, vaak toeristen, fietsen de stad in tot in het centrum, zoeken daar naar een goede en veilige parkeervoorziening waar ze hun fiets probleemloos voor langere tijd achter kunnen laten. Het zijn vaak wat duurdere fietsen dan de alledaagse boodschappenfiets en steeds vaker met elektrische ondersteuning. Oplaadmogelijkheden worden door deze groep zeer gewaardeerd.
- **De racefietser.** Valkenburg is voor veel sportieve fietsers een mooie plek om even een moment voor 'koffie met vlaai' te nemen. Een racefiets kan je niet op slot zetten, heeft geen standaard en de wielen zijn te dun/kwetsbaar om hem zonder schade in een fiets-wielklem te zetten. De eigenaar zal dan ook dat terras kiezen waar hij/zij de fiets tegen een muur, boom o.i.d. kan zetten en hem vanaf zijn zitplaats op het terras in het oog kan houden. Binnen het drukke terrassegebied zullen deze fietsers nauwelijks komen. Dat wordt als vanzelf ontmoedigd want er is weinig of geen plek om de fiets neer te zetten. Bovendien heeft een racefietser schoenen aan waar het moeilijk op loopt, dat doet hij dan ook liever niet. Voor deze categorie fietsers hoeft de gemeente Valkenburg geen extra parkeervoorzieningen te creëren.

Fietsroutes in Valkenburg:

- **Naar het centrum van Valkenburg.** Feitelijk bestaat er geen goede fiets-infrastructuur in Valkenburg. Er zijn geen of nauwelijks vrijliggende fietspaden en de wegen zijn meestal te smal voor gezamenlijk gebruik door auto's en fietsers. De fietser zoekt, met name in het seizoen, zijn weg kris-kras door het drukke autoverkeer naar het centrum, er zijn geen goede aanwijzingen hoe dat het beste kan. MH-advies pleit voor goed bewegwijzerde en veilige fietsroutes naar het centrum. Vanaf de gemeentegrens dienen duidelijke fietsbordjes richting te geven naar het centrum. Via vrijliggende fietspaden of zogenaamde 'rode lopers' loopt de route als vanzelf naar het centrum en de fietsparkeerplaatsen. De routes naar de fietsenstallingen dienen echt tot in het hart van het centrum te lopen. Het is een natuurlijke eigenschap van elke fietser dat men pas afstapt en de fiets pas parkeert als de eindbestemming echt is bereikt en men eigenlijk alleen nog maar verder kan lopen.
- **Vlakfietsroutes en fietsverhuur:** Valkenburg ontwikkelt in samenwerking met o.a. Maastricht en Meerssen de zogenaamde 'vlakfietsroutes'. Straks wordt het ook voor een niet-sportieve fietser mogelijk de omgeving per fiets te verkennen. Maar niet iedere gast heeft de beschikking over een fiets. Veel hotels verhuren fietsen, dat is mooi, maar dit zou nog prima aangevuld kunnen worden met een fietshuursysteem waar je de fiets flexibel kan inleveren. Als voorbeeld; Je huurt een fiets in Maastricht, maakt een mooie tocht naar Valkenburg en levert de fiets daar in. Je kan immers ook met de trein terug. Een dergelijk systeem kan uiterst flexibel gemaakt worden naar het voorbeeld van de Velib in Parijs, maar ook in veel andere Europese steden worden dergelijke systemen aangeboden. Iedereen met een creditcard kan een fiets huren. De fietsen staan op straat, automatisch vergrendeld in een stevige klem, de huurder kan zich aanmelden en betalen met een creditcard. Binnen het gebied Maastricht-Meerssen-Valkenburg kunnen 10, 20 of desgewenst meer huurstations worden ingericht. Er zijn intussen verschillende aanbieders in de markt. Interessant is wellicht ook de ontwikkeling en samenwerking die OV-fiets en Lock'n'Go in gang hebben gezet.

Fietsparkeervoorzieningen kunnen als volgt worden onderscheiden:

Voorzieningen om gratis fietsen in/tegen te parkeren met eigen slot.

Fietsklemmen door de gemeente als straatmeubilair geplaatst op plaatsen waar men het 'wild parkeergedrag' wil reguleren. De voorzieningen staan gegroepeerd op plaatsen waar veel fietsers hun fiets willen parkeren. Door deze voorzieningen op strategisch gekozen plekken te plaatsen wordt de fietser verleid zijn/haar fiets daar te plaatsen. De parkeervoorzieningen hebben een aanbindmogelijkheid om de fiets met een ketting- of kabelslot aan 'de wereld vast te zetten'.

Voorbeelden zijn:

De ORTHO

De Tulip (hoog/laag)

Cluster SA VP (hoog/laag)

Een heel elegante vorm van het "Nietje"

Voorzieningen met geïntegreerd automatisch slot.

Het slot wordt bediend met b.v. een OV-chipkaart of bijvoorbeeld de 'Valkenburgpas' waarmee de Valkenburger ook de auto kan parkeren. De fiets staat veilig vast in de parkeerklamp. De klamp is diefstalproof. De LnG-klamp bestaat nu 5 jaar en er is nog nooit een fiets uit gestolen. Er is geen contant geld nodig. De gemeente biedt het gebruik al dan niet gratis aan.

Voorbeelden zijn:

De Lock'n'Go automatische fietsklamp.

De Callock automatische fietsklamp.

Fietsparkeervakken:

Net zoals een autoparkeervak kan voor fietsers kleinere of grotere fietsparkeervakken worden gemaakt. Door middel van belijning, liefst witte/gekleurde stenen, en een fietslogo in het patroon van de straatstenen kan er op elke gewenste plek een fietsparkeervak gecreëerd worden. Als dit vak vlak naast de uit/ingang van b.v. Albert Heijn ligt worden fietsers verleid de fiets op de eigen fietsstandaard in het parkeervak te plaatsen. Desgewenst kan dit gecombineerd worden met aanbindmogelijkheden zoals b.v. het 'nietje' of de aanbindpaaltjes ORTHO.

In dit voorbeeld van een fietsparkeervak is het vak nogal grof geschilderd. Mooier is te werken met gekleurde straatstenen en een tegel met fietslogo.

Bewaakte Fietsenstalling, in pandig of openlucht, al dan niet gratis, bewaakt door toezichthoudend personeel. De fiets wordt in een klem geplaatst, er zijn oplaadmogelijkheden voor elektrische fietsen. De fiets wordt, al dan niet betaald, afgegeven aan de zorg van het bewakend personeel. De klant ontvangt een ontvangstbewijs met een nummer dat correspondeert met het bonnetje dat aan de fiets wordt geniet. Omdat hier sprake is van een overeenkomst tussen de fietseigenaar en de organisatie die de stalling beheert zijn er Algemene Voorwaarden van toepassing waarin de beheerder zich tot op zekere hoogte verantwoordelijk stelt voor de veiligheid van de fiets. De openingstijden zijn liefst ruim, zeker in het seizoen tot laat in de avond/nacht i.v.m. het uitgaanspubliek. Buiten de stallingtijden is er geen toezicht en kan de gemeente, c.q. stallinghoudersorganisatie niet aansprakelijk worden gesteld voor diefstal of schade.

Fietsenstalling, gratis met toezicht, in pandig of openlucht, gratis met toezicht d.m.v. toezichthoudend personeel en/of camera's. De fiets wordt in een klem of parkeervak geplaatst, er zijn oplaadmogelijkheden voor elektrische fietsen. In tegenstelling tot de bewaakte fietsenstalling is dat de fietser zelf de fiets parkeert in de daarvoor aangewezen fietsklemmen en geen ontvangstbewijs ontvangt. Een toezichthouder houdt toezicht op de in/uitgang en een juist gebruik van de stalling, zo mogelijk ondersteund door camerabewaking. Er is geen overeenkomst tussen de fietser en toezichthoudersorganisatie. Bij diefstal kan deze organisatie en/of het personeel niet aansprakelijk worden gesteld.

Voorbeeld van openluchtstalling

Advies:

T.a.v. het winkelgebied:

1. Creëer in ruime mate **fietsparkeereilanden**, verspreid door het hele winkelgebied, maar vooral dicht bij de in/uitgangen van de winkels waar de Valkenburger en toerist de boodschappen doen. Kies gevarieerd voor fietsparkeervakken en fietsparkeerklemmen.
2. Plaats tussen de bomen van de Lindenlaan steeds enkele fietspaaltjes (ORTHO of Nietjes). Doe dit eveneens op de westzijde van het plein bij restaurant 'Aan de Linde'. Daarmee wordt het zicht op kademuur en de oude kerk vrijgehouden.
3. Plaats op plekken waar fietsparkeren niet gewenst is bordjes met 'Gelieve fietsen elders te parkeren'.
4. Biedt op de drukke plekken zoals AH, HEMA, Burgerzaken naast de hiebovengenoemde voorzieningen ook een aantal automatische fietsklemmen aan van Lock'n'Go of Callock waar de Valkenburger met de Valkenburgpas de fiets uiterst veilig kan parkeren.

T.a.v. de keuze voor fietsklemmen:

5. De door de firma Wolterinck Laren aangeboden fietspaal "ORTHO" is een zeer elegante oplossing die zeker geen afbreuk doet aan het historische karakter van het oude centrum van Valkenburg. Ook als er geen fietsen staan ontsiert de voorziening geenszins. Bovendien zijn ze 'schoon', er blijft nergens vuil hangen. MH-advies kent geen gebruikgegevens van deze voorziening maar is erg gecharmeerd van het ontwerp en (verwachte) functionaliteit. Enkele aandachtspunten: a. Voor een goede stabiliteit dient de paal voldoende diep en stevig in de grond te staan. b. Het aanbindoog is nogal hoog geplaatst waardoor dit minder gebruikt kan worden door een te korte aanbindketting. c. De fiets kan aan alle kanten tegen de paal geplaatst worden, dat kan een rommelig beeld geven. Verwacht wordt echter dat in de praktijk de fiets tegen de houten kant wordt gezet.
6. Als er voldoende ruimte is, en dat is er bijna overal in Valkenburg, wordt geadviseerd geen hoog/laagklemmen te gebruiken, zoals bijvoorbeeld de Tulip. Fietsers zullen altijd eerst de lage klemmen gebruiken. Staan die vol dan is het moeilijk, voor een zware fiets ondoenlijk om in de hoge klem te plaatsen. De fiets wordt er dan meestal tussen gepropt.

T.a.v. het horecagebied:

7. Creëer aan de rand van het autovrije horecagebied grotere veilige, omheinde fietsenstallingen, liefst gratis met toezicht, fysiek door een toezichthouder en (op termijn) d.m.v. cameratoezicht:
 - **Fietsenstalling 1** aan de noordhoek van het Walramplein
 - **Fietsenstalling 2** op de Pelerinstraat aan/langs de kademuur van de Geultak

T.a.v. de fietsroutes:

8. Creëer verschillende fietsroutes naar en door het centrum met directe aansluiting op de verschillende fietsparkeervoorzieningen, met name de grotere fietsenstallingen.
9. Verleg de fietsroute-West van de Plenkertstraat, LA Emmalaan, RA Koninginneweg, Wilhelminalaan oversteken, door park kasteel Den Holder, onder poort door, Pelerinstraat, (fietsenstalling 2), Bogaardlaan.
10. Verleg de Fietsroute-Zuid-Oost, vanaf N595, Neerheim, RA Berkelplein, LA Het Bat, RA Walramplein, LA tot noordhoek van het plein: Fietsenstalling 1, Bogaardlaan Verleg Fietsroute-Oost, vanaf Oosterweg, LA Burg. Henssingel, tot Geultak oversteken en direct RA langs Geul LA Achter de Erke (nu voetpad), onder poort door naar Fietsenstalling 1 Walramplein.
11. **Optie** Stad uit vanaf Fietsenstalling 1 Walramplein, langs Geultak Achter de Erke (nu voetpad), onder poort door, nieuwe fietsbrug en nieuw fietspad aanleggen over de Geul naar Oosterweg.

T.a.v. de Vlakfietsroutes en Huurfietsen:

12. Onderzoek de mogelijkheid om binnen het gebied van de vlakfietsroutes (Maastricht-Valkenburg-Meerssen) een geautomatiseerd huurfietsensysteem op te zetten naar het voorbeeld van de Velib in Parijs.

Contourschets:

Fietsenstalling 1 aan de noordhoek van het Walramplein en Fietsenstalling 2 op de Pelerinstraat aan/langs de kademuur van de Geultak

Het aanbod van fietsen is in Valkenburg sterk wisselend. In de zomer, het hoogseizoen zoeken veel toeristen een goede, veilige parkeerplaats. In de winter zal het aanbod klein zijn, behoudens in de perioden dat er evenementen zijn. Het advies is daarom voorzieningen te creëren die flexibel zijn en niet storend in het straatbeeld als ze weinig of niet in gebruik zijn. Een mooie oplossing is zoals de bijgevoegde animatie. Het lage hek kan in de sfeer en stijl van het stadsbeeld ontworpen worden. De keuze voor de fietsklemmen is in de gehele stad dezelfde, maar heeft altijd een aanbindmogelijkheid. Er kan een speciaal vak gereserveerd worden voor scooters en motoren. In de bestrating zijn tegels/stenen met logo's opgenomen die het gebruik duiden. Het toezicht gebeurt d.m.v. camera's op tijden dat het niet haalbaar of nodig is dat er een toezichthouder aanwezig is. Op drukke, en liefst vaste tijden is die er wel en de hij/zij heeft een onderkomen in een mobiele beheersloge. Dat kan een in Valkenburgse stijl ontworpen schaftwagentje zijn. Buiten het seizoen staat de wagen op een gemeentelijke opslagplaats. Aantrekkelijk is ook om bijvoorbeeld voor studenten van een kunstacademie of andere relevante onderwijsinstelling een prijsvraag uit te schrijven voor een ontwerp van een beheerdersonderkomen. Dat kan diezelfde schafwagen zijn, maar ook een permanent gebouwtje.

Voor het beheer van deze stallingen is gekeken naar de beschikbare mogelijkheden. Daarvoor zijn gesprekken gevoerd met de Dienst Toezicht, Sociale Zaken en (telefonisch) met G4S.

Werkgelegenheid:

Het beheer en toezicht van en in fietsenstallingen kan uitstekend gedaan worden door functionarissen die in het kader van reïntegratie na een kortere of langere periode van werkloosheid. De gemeente Valkenburg kan deze mensen via een 'Work First-traject' in 'Groeibanen' plaatsen. Een werkgever betaalt een inleenvergoeding (€ 20.000 tot € 25.000 per jaar) om een werknemer in deze regeling in dienst te kunnen nemen. Het is de bedoeling dat de werknemer door kan stromen naar een reguliere baan. Vanuit de gemeente wordt ondersteuning en begeleiding aangeboden. De gesprekken met genoemde instanties leerde dat:

- Er potentiële kandidaten zijn aanwezig in het bestand van Sociale Zaken.
- De Dienst Toezicht wel bereid is een begeleidende en aansturende te rol spelen, maar dit niet mogelijk is binnen de huidige formatie. Een en ander zou ten koste gaan van de huidige toezichttaken. Ook lijkt de huidige formatie te klein om reële mogelijkheden voor doorstroom naar een reguliere baan aan te kunnen bieden. Er is geen of nauwelijks verloop, er ontstaat dus geen ruimte om een goed functionerende functionaris in een groeibaan door te kunnen laten stromen in een reguliere baan.
- Toezicht kan wel geregeld worden via b.v. G4S, een organisatie waar Valkenburg al vaker mee samenwerkt. G4S is in principe bereid om te werken met groeibanen en is in staat garanties te bieden als het gaat om de bezetting van de stalling(en). Binnen de grote organisatie van G4S bestaan tal van mogelijkheden door te groeien naar banen als toezichthouder, objectbewaker, BOA, enz. Desgewenst kan een precieze offerte opgevraagd worden als er duidelijkheid is over de wenselijkheid tot realisatie van de stallingen.

Kostenindicatie:

Bewaakte fietsenstalling:

Het spreekt voor zich dat een bewaakte fietsenstalling duur is. De openingstijden moeten ruim zijn en de personeelsbezetting gegarandeerd. Voor openingstijden van 7:00 tot 24:00 uur betekent dat een formatie van 5 FTE, exclusief de overhead voor begeleiding en aansturing. De stalling bijvoorbeeld 's winters sluiten geeft problemen met de inzet van het beschikbare personeel. Deze kosten kunnen worden teruggebracht door het beheer en de exploitatie onder te brengen bij een grotere organisatie met mogelijkheden voor een flexibele inzet van het personeel.

Gratis met Toezicht in een omheinde ruimte op straat (advies) biedt mogelijkheden om de openingstijden flexibel te houden. Bezetting alleen op de drukke tijden. Als er geen toezichthouder aanwezig is mag de bezoeker toch parkeren. Dat zal de fietser altijd graag doen, zeker al er cameratoezicht is. De firma G4S heeft aangegeven graag een aanbod te doen voor de inzet van een toezichthouder.

Geautomatiseerde fietsklemmen:

Een automatische Lock'n'Go fietsklem kost ongeveer € 1.000. Afhankelijk van de hoeveelheid klemmen en de verspreiding in groepen kan de prijs variëren. De klemmen hebben per groep een draadloze verbinding met de server die het parkeergedrag monitort. Ook kan vanaf de server de klem op afstand ge(de)blokkeerd worden.

Voor alle voorzieningen geldt dat er een gerichte kostenraming gemaakt kan worden nadat er een aantal basiskeuzes zijn gemaakt.